

CRITICAL RECEPTION OF THE NOVEL *LIFE ON A PLATFORM* BY OCTAVIAN PALER

Judit-Mária SZILÁGYI (SZÖVÉRFI)

”Petru Maior” University of Târgu-Mureș

*Abstract: This paper approaches the critical vision on criticism, the critical reception of the novel *Life on a Platform* written by Octavian Paler. It follows that change of paradigm which can be seen between the two periods included in this paper, before 1989 and after December 1989. This change of paradigm is the result of a different cultural context. Even if the purpose of the paper is not to include an ideological type of criticism, there are some attempts to prove that the exegetes belonging to the period before '89 are promoters of the aesthetical value and they struggle to maintain culture, elements of culture.*

*Keywords: criticism, (post)communist period, aesthetical, ethical, ideological, *Life on a Platform*, Octavian Paler.*

Romanul *Viața pe un peron* este opera capitală a scriitorului Octavian Paler; prima ediție apărută în anul 1981 a stârnit interes în rândul criticilor vremii. Urmărind îndeaproape exegeza literară, observăm că receptarea acestei opere poate fi privită pe două perioade, una din 1981 până în anul 1989, iar apoi cea postdecembristă. Pe parcursul acestei analize propunem o viziune exegetică și diacronică asupra romanului *Viața pe un peron* de Octavian Paler, unde se vor identifica punctele de inflexiune și punctele de diferență, raportându-ne la cele două perioade literare/politice, care marchează o modificare de paradigmă.

Prima parte a studiului vizează perioada de dinaintea anului '89 și încearcă să ofere o radiografie a interpretărilor exegetice din vremea respectivă.

Un prim nume reprezentativ al criticii estetice și etice¹ este Eugen Simion, care la un an după apariția romanului consideră că romanul este o „parabolă amplă”², în care nu cade accentul pe limbajul fastuos, aluziv, ci pe implicația morală a parabolei și pe dialectica ideilor. Epica lui este indeterminată, misterioasă „adevătată până la un punct genului parabolic”³. Eroul este comparat cu personajele lui Faulkner, omul ca o sumă de eșecuri, deoarece personajul din *Viața pe un peron* este un individ, care se confesează, viața lui fiind un șir de pasiuni eșuate, la care vrea un răspuns, nedorind să rămână cu impresia că aceste pasiuni ratate au fost în zadar. Profesorul de istorie retras într-o gară pustie, din frică și nu din înțelepciune prin scriitură vrea să se salveze din ghearele fricii și represiunii. Totul stă sub semnul confesiunii, iar această spovedanie sugerează o mare energie interioară, deoarece omul care optează pentru destinul de sfânt are de învins condiția de șobolan. E mult mai important modul în care își primește individul destinul, astfel facem legătură cu motto-ul de la începutul romanului, care îi aparține lui Wilhelm von Humboldt „Modul în care omul își acceptă destinul este mai important decât însuși destinul său.”⁴ Latura existențialistă care

¹ În sensul oferit criticii lui Eugen Simion - ca precursor a ceea ce se numește în literatura *ethical criticism* -, de Andrei Terian în *Critica de export. Teorii, contexte, ideologii*, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2013.

² Eugen Simion, „Romanul parabolic”, în rev. *România literară*, XV, nr.7, 11 februarie 1982, p. 10.

³ *Ibidem*, p. 10.

⁴ Octavian Paler, *Viața pe un peron*, Editura Litera, București, 2009, p. 20.

oglindește problematica eseurilor lui Camus⁵ și numele lui Franz Kafka⁶ este pusă în termenii unei fabule în care simbolurile (îmblânzitorii de cobre, dresorii de câini, mangustele imperfecte...) dedublează ideile exprimate în lungi și remarcabile eseuri.⁷ Dedublarea la acest individ duce la o stare de dezagregare a imaginii normale, din această stare își revine citind o povestire de Zweig, unde un individ înnebunește jucând șah orb. Personajul din roman vrea să lupte împotriva destinului, iar acest aspect ne duce cu gândul la literatura lui Malraux, afirmă Eugen Simion. Chiar dacă din punct de vedere istoric Eugen Simion scrie această critică în anul 1982, totuși amintește de regimul totalitar, într-un stil subtil, afirmând că individul dorește mai degrabă să elucideze relația misterioasă cu mecanismul unei istorii care cultivă în om frica și diperarea. Această subtilitate a criticii lui Simion poate fi demonstrată prin faptul că după ce vorbește de această istorie, în care trăiește personajul din roman, automat în următoarele enunțuri se folosește de simbolurile din roman, și amintește de revoluția franceză și de Robespierre, astfel mascând adevărata istorie despre care este vorba în romanul lui Octavian Paler. Ca metodă critică observăm un balans între metoda cronicărească și cea tematic-simbolică specifică influenței franceze care se resimte încă din anii '60 în exegeza românească.⁸ Prin această metodă criticul reușește să vorbească despre simbolistica țipătului femeii din roman, care arată „țipătul libertății sugrumate”⁹ al cuvântului răzvrătit, dar eufemizat. Eugen Simion consideră că realul este încețoșat și se pierde în halucinație, iar introducerea confuziei de planuri și suprapunerile temporale sunt utilizate de autor intenționat pentru a întări nota de ambiguitate și puterea de sugestie parabolei. Concluzia criticului accentuează că discutăm despre „un roman de idei în sfera morală [...] o carte incitantă, mizând pe romanescul și acuitatea ideilor.”¹⁰ Ceea ce se dezvăluie din critica lui Eugen Simion este pe de o parte obiectivitatea și exigența, respectul părerii contrare, admirația nedisimulată față de o operă literară de valoare, riscul judecății severe, demonstrate cu suficientă finețe, asumate cu rigoare și siguranță¹¹, iar pe de altă parte un construct critic aflat sub influența cognitivismului cultural¹² care presupune o lectură comparată ce articulează interferențele culturale: de la *Procesul* și *Castelul* lui Kafka, *Ciuma* lui Albert Camus, *Greața* lui Jean Paul Sartre, *Deșertul tătarilor* lui Dino Buzatti, *Rinocerii* de Eugen Ionescu, sau *Așteptându-l pe Godot* al lui Bekett.

⁵A se vedea articolele lui, Marcea Pompiliu, „Eveniment literar”, în rev. *Contemporanul*, nr.9, 26 februarie 1982, p.10, Manu Emil, „Asceza parabolei, în *România literară*, Chifu Gabriel, „Narațiunea unui proces de conștiință. Lecturi contemporane”, în rev. *Ramuri*, nr.5, 15 mai 1982, p.4, Cornel Moraru, *Textul și realitatea*, Editura Eminescu, București, 1984, p. 148., Eugen Simion, *Scriitori români de azi, III*, Editura Cartea Românească, București, 1984, p. 525, deoarece în fiecare abordare se oferă referiri la asemănările dintre romanul lui Octavian Paler și Albert Camus.

⁶A se vedea articolele lui Mitrea Muthu, „Omul și cobra”, în rev. *Steaua*, XXXIII, nr. 3, martie 1982, p.14, Nicolae Steinhardt, *Critică la persoană întâi*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983, p. 149 - ambele amintesc de asemănările din opera lui Octavian Paler și Franz Kafka.

⁷Cf. Eugen Simion, *Scriitori români de azi, III*, Editura Cartea Românească, București, 1984, pp. 524-525.

⁸ Pentru mai multe detalii a se vedea Alex Goldiș, *Critica în tranșee: de la realism socialist la autonomia esteticului*, Editura Cartea Românească, București, 2011.

⁹Eugen Simion, *art cit.*, p 10.

¹⁰Eugen Simion, *op. cit.*, p. 528.

¹¹Iulian Boldea, „Eugen Simion - critica apolinică” în vol. *Paradigme ale criticii literare postbelice*, Editura Paralela 45, Pitești, 2007, p. 22

¹²Cf. Caius Dobrescu, *Plăcerea de a gândi. Moștenirea intelectuală a criticii literare românești (1960-1989), ca expresie identitară într-un tablou global al culturilor cognitive*, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2013.

De asemenea, criticul apolinic Cornel Moraru - cum îl numește Iulian Boldea - la un an după apariția romanului *Viața pe un peron*, identifică precum Eugen Simion elementele de confesiune, dialogul de idei, dar, Cornel Moraru afirmă că tot „subiectul romanului ar putea fi redus în întregime la un țipăt sau la această implorare ultimă fără nicio speranță: <Doamne, apără-mă de mine însumi>.”¹³ ultimele cuvinte de la finalul romanului. La Cornel Moraru analiza operei, interpretarea romanului pornește de la acest țipăt, care este un semn că eroul nu se mai suportă pe sine însuși, astfel se refugiază în pustiu, ultimul loc în care se mai poate refugia, camera, unicul loc securizant în care mai crede¹⁴. Personajul din roman este un individ, care nu și-a găsit cea mai potrivită formă de devoțiune, idee pentru care merită să se jertfească. Această constatare a lui Cornel Moraru apare și la Motoc Nicolae, diferă doar abordarea: dacă pentru Cornel Moraru romanul este un eseu alegoric justițiar, pentru Motoc este o oglindire a vieții din prisma omului moral „proiectând întâmplările prin care trec în lumina difuză a fantasticului”¹⁵. Opera discutată devine astfel un roman eseu, un text hibrid în care sensul istoriei comuniste este străveziu prezentat prin alegorie și parabolă. Atenție doar că totul se proiectează într-un spațiu limitat, mărginit.

Un alt punct de inflexiune se poate identifica la Cornel Moraru și Eugen Simion, în ceea ce privește latura existențialistă a romanului, dedublarea ființei, procesul care poate fi un proces al propriei vieți, identificarea eroului, ca un împlânzitor de cobre, scriitura ca principalul mod de existență. Cornel Moraru concluzionează articolul său spunând că „*Viața pe un peron* e un roman al condiției umane, un document de conștiință și arta impecabilă a cuvântului- a puterii cuvântului de a înfrunta spaima și întunericul.”¹⁶ Această constatare este una specifică vremii, nici Cornel Moraru, nici Eugen Simion nu putea vorbi deschis despre puterea nimicitoare a totalitarismului, dar subtil ambii critici o remarcă, ca cititorul de critică să o poate deduce. În același timp, Cornel Moraru scoate în evidență arma scriitorilor împotriva demagogiei timpului, care era, este și va fi puterea cuvântului, care întradevăr are o valoare și o putere incontestabilă.

Pe de altă parte, în 1984 tot criticul Cornel Moraru constată, că romanul în substanța lui, e un eseu, asemenea scrierilor anterioare, deoarece premisele romanului stau în scrierile anterioare.¹⁷ Teroarea și frica sunt scoase în evidență, doar că apar prezentate în contextul celorlalte opere paleriene, *Apărarea lui Galilei* și *Scrisori imaginare*. Aici frica este deja identificată ca fiind un fenomen social. Inchiziția și sfînxul lăuntric poate fi un simbol pentru perioada în care Octavian Paler încearcă să lupte cu puterea nimicitoare a perioadei comuniste. Concluzia lui Cornel Moraru distinge specificul operei prin alinierea la un diarism confesiv¹⁸, un „nesfârșit monolog al singurătății eroului, cu pateticele pledoarii justițiare, constituie un argument pentru viață, pentru triumful asupra fricii”¹⁹, argumentul fiind unul de natură gnomică: faptul că nu te poți lupta împotriva fricii, dar poți să refuzi frica. Tocmai această luptă împotriva fricii este lupta lui împotriva terorii. Astfel ajungem la o abordare a lui Nicolae Steinhardt, care susține că principala modalitate de a putea supraviețui împotriva terorii este misterul, condiție necesară a oricărui terorism, acest lucru apare pentru că nu se poate „realiza o împăcare sau măcar un *modus vivendi* între cei doi factori: terorist și terorizat.”²⁰ Aici apare și deosebirea dintre vechile despotisme și teroare, primul punând

¹³Cornel Moraru, „Viața pe un peron”, în rev. *Vatra*, XII; nr. 4, 20 aprilie 1982, p.4.

¹⁴*Idem*.

¹⁵Nicolae Motoc, „Alegoriile unui moralist”, în rev. *Tomis*, 17, nr. 2, mai 1982, p. 7.

¹⁶Cornel Moraru, *art. cit.*, p.4.

¹⁷Cornel Moraru, *Textul și realitatea*, Editura Eminescu, București, 1984, p. 145.

¹⁸Această idee este susținută și de Mircea Muthu în *art.cit.*

¹⁹*Idem*.

²⁰Nicolae Steinhardt, *Critică la persoană întâi*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983, pp. 149-150.

stăpânire pe trupuri, ultimul pe suflete, pe minți. Tocmai din cauza aceasta Steinhardt este singurul critic unde teroarea, „sistemul închis” apare prezentat în mod deschis fără simboluri, fără raportare la situația altor țări. De asemenea, apar prezentat și consecințele terorii, care ar fi umilirea și „desființarea celor mai mărunte rămășițe ale respectului de sine, mândrie, demnitate și altor prostii și insolente de același soi.”²¹ Remarcarea celui mai important merit al romanului, în viziunea lui Steinhardt, este magia, cercul trasat de terorism în jurul individului, e un cerc hipnotic, iluzoriu, tocmai din cauza aceasta apar împlânzitorii de cobre. Aceasta ar fi calea cea mai bună ca eroul să se destăinuie să se spovedească, cea mai bună cale de izbăvire, care este una psihanalitică. N. Steinhardt crede că împotriva terorii nu te poți apăra, actul de acuzare e tot una cu osândirea, dar rolul literaturii e să scoată în evidență teroarea, pe care nu o poate trata, medical, dar o poate descrie. Astfel ajungem și în cazul acestei abordări la scriitură, care e pilonul esențial al scriitorului, al creatorului de artă literară. Steinhardt concluzionând, că „iată și imaginația (pasă-mi-te fundament al creației literare) este bună la ceva.”²²

În viziunea lui Mircea Martin compoziția romanului nu este una omogenă, această idee fiind susținută și de Craia Sultana într-un articol apărut la un an după apariția romanului.²³ Mircea Martin identifică romanul lui Octavian Paler, ca fiind un roman ezoteric, o intrigă polițistă, o anecdotă stranie, pe alocuri chiar exotică²⁴. Ca modalități de reprezentare vorbește despre un personaj cu precădere problematizant, care prin procedeul introspecției se autoanalizează.

Dacă am amintit de dedublarea ființei la Eugen Simion, la Cornel Moraru, dar nu putem trece cu vederea de la un alt studiu, care apare la doi ani după apariția romanului, în care este susținut același principiu al dedublării ființei și al conștiinței doar că aici se consideră ambiguizantă labirintică și manieristă.²⁵ În schimba la Virgil Podoabă, dedublarea este percepută ca o dialogizare bivocală, care sunt semnele a două viziuni asupra omului, una clasică, plină de mituri și soluții existențiale contestate (înțeleptul, profetul și sfântul) și alta modernă, rămasă fără mituri și fără Dumnezeu, dominat de mitul cel nou al puterii și al fricii, un om revoltat, plin de speranță. Povestea vieții îi apare ca un șir de pasiuni eșuate, astfel mereu va reveni, în cerc, la început, în același punct zero al ezitării, ca punct de reper, astfel este numit un ouroboros.²⁶ Renaște continuu din propria ezitare, „eterna reîntoarcere”. Astfel ființa sa va uni lumi și principii opuse în el: luptându-se șobolanul cu sfântul, fiara cu Dumnezeu, chtonicul cu celestul, infernul amintirilor și mlaștina subconștientului cu cerul rațiunii și speranței binelui cu răul, fabulația cu realitatea.²⁷ Această idee apare și la Gabriel Chifu „profesorul devine o alipire de termeni contrari”.²⁸ Concluzia lui Virgil Podoabă este că Octavian Paler în acest roman „nu apare [...] atât prin partea epică și imaginativă pre cât este la cea ideaticproblematică și la artificii constructiv.”²⁹

²¹*Ibidem*, p. 150.

²²*Ibidem*, p. 152.

²³Cf. Craia Sultana, „Octavian Paler: *Viața pe un peron*”, în rev. *Luceafărul*, XXV, nr.12, 20 martie 1982, p.2.

²⁴Cf. Mircea Martin, „Morală parabolică”, în rev. *România literară*, XV, nr. 49, 2 decembrie 1982, p.8.

²⁵Cf. Virgil Podoabă, „*Viața pe un peron* de Octavian Paler”, în rev. *Familia*, 19, nr. 1, ianuarie 1983, p.7.

²⁶Cf. Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționarul de simboluri*, vol.3, P-Z, traducere realizată după ediția 1969 revăzută și adăugită, apărută în colecția „Bouquins”, Editura Artemis, București, 1993, p. 308.

²⁷Cf. Virgil Podoabă, *art. cit.*

²⁸Chifu Gabriel, „Narațiunea unui proces de conștiință. Lecturi contemporane”, în *Ramuri*, nr.5, 15 mai 1982, p.4.

²⁹Cf. Virgil Podoabă, *art. cit.*

A doua parte a studiului vizează critica perioadei postdecembriste asupra romanului *Viața pe un peron* de Octavian Paler. Se poate observa schimbarea de paradigmă culturală în interpretarea romanului, acest lucru i se datorează faptului că exegeții și în perioada comunistă au contribuit la păstrarea valorilor estetice, astfel fiind promotorii acestor valori. Având un context cultural diferit totuși au încercat să reclame efectele negative ale puterii totalitare, acesta neputând nimici adevăratele valori culturale.

În 1990 Cornel Moraru rupe împânzirea criticii dinainte de revoluție și vorbește deschis despre regimul totalitar și puterea nimicitoare a acestuia reintrepretând rolul lui Octavian Paler în literatură afirmând: „e unul dintre cei mai consecvenți luptători împotriva răului absolut încarnat de regimul totalitar”³⁰ Aici mai multe opere sunt vizate de critic, și reanalizate dintr-o altă perspectivă, din latura unui critic, care are dreptul de a spune lucrurile pe nume, de a dezvălui adevăruri, care până atunci trebuiau camuflați în simboluri și alegorii, astfel dezvăluie că romanul e un discurs împotriva fricii, aceasta poate fi frica de ordin existențial, de ordin social, dar, în același timp și „un coșmar al întregii colectivități”³¹.

Ștefan Borbély într-un articol din 1992 susține că în romanul lui Octavian Paler există o paralizie generalizată, datorită căreia toate personajele devin, indiferent de voința lor, victime³². Această remarcă este susținută prin perioada în care s-a scris romanul, și scoasă în evidență faptul că teama era generată de elementul socio-politic, la care există o revoltă caldă în roman, doar că nu putea fi susținut în mod direct din cauza perioadei în care apare. Apar foarte multe analogii dintre romanul lui Paler și scrierile lui Orwell, sau drama ori romanul lui Samuel Beckett.³³ Aceste legături oglindesc poate și mai bine că fiecare scriitor, la vremea apariției romanului, gândea mai mult despre roman, decât a putut scrie critica vremii. Modernitatea discursului critic rezidă și în viziunea distopică pe care o surprinde exegeza în opera lui Paler; romanul comunică astfel în subsidiar cu *Al doilea mesager* al lui Bujor Nedelcovici, *Perimetrul zero* al Oanei Orlea sau *Adio, Europa!* a lui Ion D. Sârbu:

„Astfel, insolita carte, o certă reușită, în perimetrul căreia se intersectează linii de forță venite din varii direcții, de la existențialism la Orwell la parabola morală de extracție camusiană, înțesată de simboluri și punctată de o voluptate dilematică a dedublării, a alimentat în subsidiar un consens tacit al receptării, datorită căreia- suntem azi în măsură s-o apreciem- impactul ei asupra conștiinței publice a fost mai acut decât acela pe care îl lăsa să se întrevadă fervoarea exegetică din rândul intelectualilor.”³⁴

Se demonstrează astfel schimbarea exegezei literare din perioada postdecembristă asupra romanului.

Un alt studiu dedicat reevaluării și relecturii unor cărți realizate în perioada comunistă de Bianca Burța, sugerează că romanul lui Octavian Paler nu se poate eșeza lângă cărțile demascatoare, lângă romanele esopice ale comunismului. Acest roman trebuie așezat pe un alt raft, decât ce pe care se pot pune parabolele politice, spune scriitoarea, susținând această idee prin afirmația lui Daniel Cristea Enache din prefața romanului, editat în 2009 de Editura

³⁰Cornel Moraru, „Conștiința nemulțumită”, în *Vatra*, 20, nr.6, iulie 1990, p.6.

³¹*Idem*.

³²Ștefan Borbély, „Sfârșit de partidă”, în *România literară*, 25, nr.8, 12-12 martie 1992, p.10.

³³A se vedea următoarele articole Barbu Marian, *Aspecte ale romanului contemporan*, Editura „Scrisul Românesc”, Craiova, 1993, p. 254., deoarece amintește de asemănările dintre romanul lui Beckett și romanul lui Octavian Paler.

³⁴*Idem*

Litera³⁵, „...cartea lui Octavian Paler nu are acea suspensie a alegorismului încărcat, stufos, ferindu-i pe autori de amenințarea cenzurii.”³⁶ În studiul Biancăi Burța este sistinută idee că romanul este un discurs asupra singurătății, calustrării și vinovăției omului modern în genere, și abia în subsidiar este o parabolă a anilor de comunism în România. O altă remarcă foarte importantă este că autoarea nu vede în împlânzitorii de cobre doar agenții de Securitate ci crede cu precădere că aceste personaje din romanul lui Paler țintesc însă mai departe.³⁷

Nicolae Oprea într-un studiu realizat despre Octavian Paler afirmă că romanul *Viața pe un peron* este un jurnal, ca și toate operele autorului, în care „se oglindește personalitatea scriitorului, nu spre a se admira narcisiac ci spre a se cunoaște pe sine în profunzime”³⁸.

O abordare identitară găsim la Alina Crihană în studiul „Narațiuni identitare în proza lui Octavian Paler: de la romanul parabolic la scriitura autobiografică posttotalitară” în care se dovedește substratul biografic al romanului, faptul că această scriere este o ficțiune biografică, autoarea se folosește de un termen abordat de Ion Simuț, conform căreia proza lui Paler poate fi citită ca „variantă la un autopotret”, parcă ar fi niște cioburi de sticlă pe care cititorul trebuie să le așeze „cap la cap, refăcând, în planul lecturii, ceea ce autorul împrăștie, în procesul, transpus scriptic, al (re)construcției identitare, adică puzzle-ul fascinant al spațiului autobiografic”³⁹.

Autoarea consideră opera lui Octavian Paler „o operă deschisă adică o alegorie politică despre lumile totalitare, înscrisă într-o parabolă a condiției umane. Identifică mai multe grile de lectură prin care se pot interpreta operele parabolice ale lui Octavian Paler, printre care lectura în grilă identitară, care poate fi doar una dintre multiplele modalități de interpretare.

Diferențiază „identitatea narativă” și „identitatea personală”, aici se folosește de un fragment-suport dintr-o altă operă semnificativă a autorului: „Sunt aproape convins acum că omul are, de fapt, trei vieți relativ distincte. Una, publică. Alta, particulară. Și alta pe care- în lipsa unei formule mai bune- aş numi-o <secretă>. Prin viață <<secretă>> înțelegând nu ceea ce ascundem de ceilalți, din pudoare sau din interes, ci aceea parte din noi asupra căreia nu avem niciun control – cum ar fi obsesiile, fantezmele, visele, subconștinetul -- și unde nu ne putem minți. În viața publică și în viața particulară, am găsit o soluție defensivă, fie și rea. Dar, dacă împotriva pericolelor din afară te poți apăra lipindu-te cu spatele de un zid, cum s-o faci împotriva primejdiilor dinlăuntru? Aici n-am găsit nici un răspuns. Tot ce pot să spun despre această <<viață de dincolo de oglindă>> e că reprezintă imaginea mea cea mai fidelă, azi.”⁴⁰

Prin această afirmație autoarea demonstrează o altă grilă de lectură pentru interpretarea operei - cea identitară - care poate oferi o imagine mai fidelă despre viața autorului. De asemenea, evadarea din istorie, este analizată de exegeta lui Paler, ca fiind realizată printr-un spațiu al ficțiunii compensatorii, iar, acest proces este un fel de autism, care îi permite autorului, artistului să construiască un „zid” imaginar, iluzoriu împotriva terorii⁴¹.

Ceea ce trebuie remarcat în cazul ultimei referințe critice citate, este faptul că e o apariție aproape singulară în spațiul cercetării autohtone referitoare la opera lui Octavian Paler. Deși conferințele în domeniul filologic conțin și alte referiri sporadice la opera

³⁵Bianca Burța-Cernat, „Spovedanie într-o sală de așteptare”, în *Observator cultural*, 6, nr. 23, 2005, p. 12.

³⁶Daniel Crsitea-Enache, prefața romanul *Viața pe un peron*, Editura Litera, București, 2009, p.15.

³⁷Cf. Bianca Burța-Cernat, *art cit.*

³⁸Nicolae Oprea, *Opera și autorul*, Colecția Deschidei, Seria Eseuri, Editura Paralela 45, Pitești, 2001, p. 119.

³⁹Alina Daniela Crihană, *Scriitorul postbelic și „teroarea istoriei”. Dileme și (re)construcții identitare în povestirile vieții*, Editura Muzeului Național al Literaturii Române, Colecția Aula Magna, Academia Română, 2013, p. 79.

⁴⁰Octavian Paler, *Deșertul pentru totdeauna*, Editura Polirom, 2009, p. 12.

⁴¹Cf. Alina Daniela Crihană, *op. cit.*, pp. 80-81.

autorului nostru, exegeza Alinei Crihană se încadrează în contextul cercetărilor instrumentale, bine conceptualizate în care se creează o abordare a textului prin intermediul unor grile culturale, dar și de influență naratologică. Hermeneutica autobiografică propusă de autoare este echilibrată, cu o dicțiune a ideii care deseori șochează cititorul. Echilibrul în formă și expresie ne dezvăluie un Octavian Paler *ce sculptează în datele unei biografii ficționalizate, în care, totuși, este refuzat pe de-a-ntregul.*

Din acest parcurs de istorie a receptării reținem ideea că opera lui Paler a fost supusă permanent unui echilibru hermeneutic, prin care dimensiunea confesiunii, a aspectelor autobiografice, alegorice și parabolice configurează un destin scriitoricesc care se încapătănează să nu rămână exilat în literatura comunistă și postdecembristă. Intelectualizarea emoției estetice devine percutantă în ochiul cititorului cronicar sau a filologului cercetător; ambele instanțe critice dețin în rezerva textului posibilitatea unor apropiate relecturi a operei lui Octavian Paler.

Bibliografie

Bibliografia operei:

Paler Octavian, *Viața pe un peron*, Editura Litera, București, 2009.

Bibliografia critică:

Barbu, Marian, *Aspecte ale romanului contemporan*, Editura „Scrisul Românesc”, Craiova, 1993.

Borbély, Ștefan, „Sfârșit de partidă”, în *România literară*, 25, nr.8, 12-12 martie 1992.

Burța-Cernat, Bianca, „Spovedanie într-o sală de așteptare”, în *Observator cultural*, 6, nr. 23, 2005.

Chifu, Gabriel, „Narațiunea unui proces de conștiință. Lecturi contemporane”, în *Ramuri*, nr.5,

Craia, Sultana, „Octavian Paler: *Viața pe un peron*”, în *Luceafărul*, XXV, nr.12, 20 martie 1982.

Crihană, Alina- Daniela, *Scriitorul postbelic și „teroarea istoriei”. Dileme și (re)construcții identitare în povestirile vieții*, Editura Muzeului Național al Literaturii Române, Colecția Aula Magna, Academia Română, 2013.

Cristea-Enache, Daniel, prefața romanul *Viața pe un peron*, Editura Litera, București, 2009.

Caius Dobrescu, *Plăcerea de a gândi. Moștenirea intelectuală a criticii literare românești (1960-1989), ca expresie identitară într-un tablou global al culturilor cognitive*, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2013.

Goldiș, Alex, *Critica în tranșee: de la realism socialist la autonomia esteticului*, Editura Cartea Românească, București, 2011.

Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționarul de simboluri*, vol.3, P-Z, traducere realizată după ediția 1969 revăzută și adăugată, apărută în colecția „Bouquins”, Editura Artemis, București, 1993.

Manu, Emil, „Asceza parabolei, în *România literară*, Chifu Gabriel, „Narațiunea unui proces de conștiință. Lecturi contemporane”, în *Ramuri*, nr.5, 15 mai 1982.

Martin, Mircea, „Morală parabolei”, în romanul *România literară*, XV, nr. 49, 2 decembrie 1982.

Moraru, Cornel, *Textul și realitatea*, Editura Eminescu, București, 1984.

Moraru, Cornel, „Viața pe un peron”, în *Vatra*, XII; nr. 4, 20 aprilie 1982.

Moraru, Cornel, „Conștiința nemulțumită”, în *Vatra*, 20, nr.6, iulie 1990.

Motoc, Nicolae, „Alegoriile unui moralist”, în *Tomis*, 17, nr. 2, mai 1982.

Muthu, Mircea, „Omul și cobra”, în *Steaua*, XXXIII, nr.3, martie 1982.

- Oprea, Nicolae, *Opera și autorul*, Colecția Deschidei, Seria Eseuri, Editura Paralela 45, Pitești, 2001.
- Podoabă, Virgil, „Viața pe un peron de Octavian Paler”, în *Familia*, 19, nr. 1, ianuarie 1983.
- Pompiliu, Marcea, „Eveniment literar”, în *Comtemporanul*, nr.9, 26 februarie 1982.
- Simion, Eugen, „Romanul parabolic”, în *România literară*, XV, nr.7, 11 februarie 1982.
- Simion, Eugen, *Scriitori români de azi, III*, Editura Cartea Românească, București, 1984.
- Steinhardt, Nicolae, *Critică la persoană întâi*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983.
- Andrei Terian în *Critica de export. Teorii, contexte, ideologii*, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2013.